

OBRAZOVANJE

sreda, 20. jul 2016.

ROMA

PROGRAM STIPENDIRANJA ROMA I ROMKINJA U OBLASTI ZDRAVLJA

www.romaeducationfund.org

RHSP WEB PLATFORMA

U cilju što boljeg predstavljanja Programa stipendiranja Roma i Romkinja u oblasti zdravlja, pokrenuta je i web platforma na kojoj se nalaze informacije o svim aktivnostima koje se sprovode u okviru RHSP projekta, u sve četiri zemlje (Srbiji, Bugarskoj, Rumuniji i Makedoniji).

PROGRAM STIPENDIRANJA ROMA I ROMKINJA U OBLASTI ZDRAVLJA (RHSP)

STIPENDIJAMA DO INTEGRACIJE

Svega osam odsto Roma ima srednje obrazovanje (što je pet puta manje od većinske populacije), a samo 0,3 procenta ima visoko obrazovanje (što je čak 20 puta manje od većinske populacije). Još veći problem predstavlja činjenica da dobri studenti i đaci ne uspevaju uvek da nađu posao u Srbiji, pa nakon završetka obrazovanja odlaze van zemlje

Program stipendiranja Roma i Romkinja u oblasti zdravlja (RHSP), međunarodni je projekat pomoći, koji već šest godina podržava studente i učenike u edukaciji iz oblasti medicine, stomatologije i farmacije, na univerzitetskom i na nivou visokih i srednjih stručnih škola. U okviru programa javnog zdravlja, a u skladu sa Dekadom Roma, ovaj značajan projekat finansira **Fondacija za otvoreno društvo, a Romski obrazovni fond (REF) realizuje njegovu stipendijsku komponentu.**

„Ovaj program je značajan iz više razloga. Pre svega zato što ima vrlo malo Roma zdravstvenih radnika. Neka istraživanja su pokazala da je diskriminacija u zdravstvu veoma poražavajuća i zato su **Fondacija za otvoreno društvo, ali i Romski obrazovni fond, imali mnogo razloga da pokrenu jedan ovakav stipendijski program**”, priča za „Danas” koordinatorka programa Jelica Nikolić i naglašava da cilj projekta nije samo da stipendira, odnosno da pruži finansijsku podršku studentima koji žele da se obrazuju u oblasti medicine, nego da im pruži i dodatne vidove pomoći i podrške kroz različite komponente.

RHSP program, koji se u Srbiji sprovodi od 2010. godine, implementira se u četiri zemlje regiona (pored Srbije, u Bugarskoj, Rumuniji i Makedoniji) i čine ga četiri komponente: stipendijska, mentorstvo, javno zagovaranje i medijska komponenta. Važno je napomenuti da **stipendijsku komponentu realizuje Romski obrazovni fond (REF)**, mentorsku - Škola javnog zdravlja, Udruženje romskih studenata iz Novog Sada komponentu javnog zagovaranja, a Medija centar medijsku.

„Izuzetno je značajna komponenta javnog zastupanja gde naši stipendisti dobijaju znanja kako da, recimo, pregovaraju sa ministarstvima, sa lokalnom samoupravom, sa zdravstvenim institucijama da bi mogli da zastupaju interese romske zajednice, posebno u oblasti zdravstva. Takođe, postoji i mentorska komponenta za koju studenti često govore da im je najznačajnija, jer su njihovi mentori

Jelica Nikolić

zapravo njihovi profesori fakulteta i njima je to, ne samo akademska, već umnogome i psihološka, te emocionalna podrška”, objašnjava važnost programa koordinatorka Nikolić i ističe da je ovakav rad do sada dao dobre rezultate, što se vidi i u činjenici da je već šest stipendista dobilo zvanje “diplomirani lekar”, a da nemali broj onih koji su završili srednje i visoke zdravstvene, odnosno medicinske, škole već negde radi. Problem je, međutim, što ovi dobri studenti i đaci ne uspevaju uvek da nađu posao u Srbiji, pa, nakon završetka obrazovanja, odlaze van zemlje.

„S obzirom na to da se zna kakva je situacija u zdravstvu kod nas, ponekad studenti od samog početka studija imaju ideju da odu negde napolje. Ali, nama je svakako cilj da nađemo način da svi ti naši stipendisti ostanu i da se ovde zaposle”, kaže Jelica Nikolić.

A upravo ostanak romskih studenata i đaka u Srbiji, način je da se u našem društvu razbije predrasude i stereotipi, te pokažu primeri dobre prakse.

„Kroz ovaj program Romi dobijaju mnogo, u smislu što dobijaju ljude koji će biti zaposleni u zdravstvu i na taj način predstavljati njihovu

zajednicu, a i društvo je na dobitku, jer se slika o Romima menja, a komunikacija između dve zajednice postaje i drugačija i pozitivnija”, smatra Jelica Nikolić.

I njen kolega, dr Janko Janković, docent socijalne medicine na Medicinskom fakultetu u Beogradu, koji vodi mentorsku komponentu i već šest godina radi sa stipendistima, ističe značaj Programa stipendiranja Roma i Romkinja u oblasti zdravlja, podsećajući da je obrazovni nivo romske populacije veoma nizak: „Svega 8 odsto Roma ima srednje obrazovanje (što je pet puta manje od većinske populacije), a samo 0,3 procenta ima visoko obrazovanje (što je čak 20 puta manje od većinske populacije).

Obrazovanje je jedna od važnijih socijalno-ekonomskih determinanti koja, zapravo i pravi razlike i nivelše nejednakosti u zdravstvenom sistemu između romske i neromske populacije. Poznato je da je njihov životni vek dvadeset godina kraći od većinske populacije, da romska odojčad dva puta češće umiru od neromske. Uslovi u kojima žive, siromaštvo, socijalno-ekonomske odrednice upravo doprinose

takvom zdravstvenom stanju. Tako da je značaj programa za obrazovni sistem veliki”, naglašava dr Janković, ističući i značaj programa za zdravstveni sistem. „Buduću zdravstveni profesionalci mogu najbolje da pomognu svojim sunarodnicima, a i ono što je misija celokupnog programa je da bi trebalo da studenti budu agenti promena unutar sistema zdravstvene zaštite. Znači, da pomognu koliko god mogu u razbijanju predrasuda, negativnih stereotipa i stavova, da se bore protiv diskriminacije i kršenja prava Roma...”

I pored svih uspeha postignutih ovim programom, cilj još uvek nije postignut. Kako je i predviđeno, RHSP će biti finansiran od strane **Fondacije za otvoreno društvo** do kraja 2018. godine, a do tada, da bi ovaj začajni inkluzivni projekat nastavio da „živi”, neophodno je pronaći partnere koji će nastaviti rad na ove četiri komponente.

„Inicijalna ideja je bila da ovaj Program isprati prve tri generacije, dakle da se oni koji su ušli u program isprate do kraja njihovih studija, što bi trebalo da bude negde do 2018. godine. Fondacija radi na tome da se ovaj stipendijski program, na neki način, institucionalizuje, ako je to ikako moguće. Iz tog razloga smo nedavno i imali sastanke sa Ministarstvom prosvete i Ministarstvom zdravlja, te sa pokrajinskim sekretarijatima iz istih oblasti, kao i sa univerzitetima i drugim zainteresovanim stranama koji bi, na neki način, mogli da uzmu učešće, ako ne da podrže ceo program, onda barem neku od komponenti koje ga čine”, navodi Jelica Nikolić, a dr Janko Janković, naglašava da čine sve da obezbede održivost projekta.

„Želimo da vidimo da li bi ovo mogli da preuzmu Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo obrazovanja, da to u budućnosti finansira Vlada Srbije, a da pronađemo jednog ili dva partnera na medicinskim fakultetima u Beogradu i Novom Sadu, koji bi nastavili sa mentorskom komponentom, jer se finansijska sredstva polako gase”, objašnjava dr Janković kako bi ovaj važan program mogao da se nastavi, a Romi u Srbiji poprave svoj socijalni i ekonomski položaj.

INTERVJU: DR JANKO JANKOVIĆ, RUKOVODILAC MENTORSKE KOMPONENTE, docent socijalne medicine na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu

ROMSKA ELITA ĆE PROMENITI SLIKU SVOJE MANJINSKE ZAJEDNICE

■ Koji je značaj mentorskog rada za studente?

Opšti cilj je da obezbedimo jednogodišnje mentorstvo romskim studentima koji pohađaju fakultete zdravstvenih struka u Srbiji. Postoje i specifični ciljevi koji se odnose na to da se obezbedi podrška i pomoć studentima i studentkinjama, njihovom profesionalnom, akademskom, razvoju, da se podrži inkluzija romskih studenata u akademsku sredinu i da se realizuje njihovo pravo na obrazovanje, da se podrži njihovo učešće u programima promocije zdravlja romskih zajednica i stimulise njihovo angažovanje u

aktivnostima nevladinog sektora koji su namenjeni unapređenju zdravlja Roma.

■ U čemu se sastoji mentorstvo?

Postoje tri najznačajnije komponente svakog mentorskog procesa. To su pedagoška, socijalna i psihološka. Pedagošku i profesionalnu komponentu čine pomoć u pripremanju vežbi, kolokvijuma, konsultacije za ispite, pomoć u pisanju naučno-istraživačkih radova, diplomskih radova... Međutim, mi naglašavamo da je važna i socijalna komponenta što podrazumeva njihovo uključivanje u neku nevladinu romsku, studentsku organizaciju, učestvovanje na seminarima, kongresima i promocija

studenata. I da ne zaboravimo na kraju da je psihološka komponenta veoma bitna, jer često im je potrebna pomoć u rešavanju nekih potencijalnih problema, najčešće imaju manjak samopouzdanja, tremu pred ispitem... Oni i očekuju od mentora da im bude prijatelj koji neće izneveriti ukazano poverenje, na koga se mogu osloniti, koji je uvek tu kad im je potreban, osoba koja ih savetuje i podržava.

■ Da li je tačna informacija da su gotovo svi stipendisti i odlični studenti?

Jeste! Prosto, projekat, koji finansira Fondacija za otvoreno društvo, mnogo je ambiciozan – od njih se traže da postignu visoke akademske rezultate. U timu smo

od samog početka i mogu vam reći da su njihovi glavni problemi socijalno-ekonomske prirode, tako da je za njih veliki uspeh i samo da završe godinu i da imaju dobre ocene.

■ Zadovoljni ste, dakle, učinkom romskih studenata?

Naravno! Mi smo u novembru prošle godine objavili evaluaciju uspešnosti projekta i mogu da kažem da su iskustva veoma pozitivna. Prošle godine, na najvećoj javno-zdravstvenoj konferenciji koja se jednom godišnje održava u Evropi, u Milanu, tri romska studenta, od njih 13, koliko ih je bilo u projektu, prezentovali su svoje radove. Oni inače dobijaju

stipendije od Fondacije za otvoreno društvo, kako za učenje stranih jezika, tako i za učestvovanje na konferencijama. To je mimo ovih stipendija koje dobijaju za studiranje. Ipak, problem je što slabo koriste te stipendije, ni za učenje stranog jezika, ni za učestvovanje u međunarodnim konferencijama. Opet kako kažu, imaju velike obaveze, a i veoma su zadovoljni time što su postigli. Jer oni se, za razliku od drugih studenata, suočavaju sa osnovnim egzistencijalnim problemima. Ali, stvarno su, i kad pogledamo njihov proseki, izuzetni studenti.

■ Šta očekujete od njih?

ARDITA RAMADANI - stipendistkinja (studentkinja specijalne rehabilitacije i edukacije na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu)

OSTVARILA SAM SVOJU NAJVEĆU ŽELJU - STUDIRAM

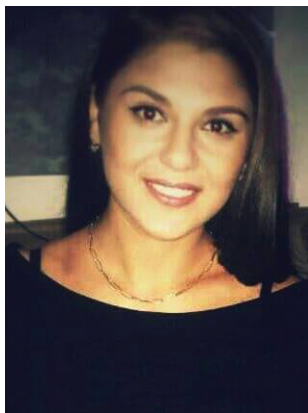
■ Nakon završetka srednje škole želela si da studiraš, ali je to bilo pod znakom pitanja, zbog nepovoljne materijalne situacije u porodici. Zahvaljujući stipendiji, ipak si uspeła.

Želela sam da upišem fakultet, ali nisam znala kako i da li je to uopšte izvodljivo, s obzirom na to da živim u šestočlanoj porodici, a da jedino tata radi, materijalne mogućnosti nam nisu bile zadovoljavajuće. Iz tog razloga odlučila sam da se zaposlim odmah posle srednje škole. U međuvremenu, pozvali su me iz Udruženja romskih studenata Novog Sada objasnivši mi da bih mogla da konkuriram za RHSP stipendiju. Naravno, tu šansu nisam htela da propustim. Počela sam da saradujem sa njima, išla na pripreme za fakultet i nakon polaganja prijemnog ispita bila prva na listi, na mom smeru.

Zahvaljujući ovoj stipendiji uspeła sam da ostvarim svoju najveću želju – da studiram. Pogotovo na medicinskom fakultetu, koji je jedan od prestižnijih i koji ima dobru reputaciju. Mogla sam, dakle, u potpunosti da se posvetim fakultetskim obavezama, da ne razmišljam o finansijskim poteškoćama, da plaćam ispite... Jednostavno, mogla sam da se opustim i da učim. To je bila jedina moja obaveza, za sve ostalo tu je bila stipendija. U potpunosti sam sebi obezbedila sve za školovanje, a moji su osetili ogromno finansijsko olakšanje, jer nisu morali da brinu o meni u tom smislu.

■ Studiraš specijalnu rehabilitaciju i edukaciju na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu, četvrta si godina. Kakva su dosadašnja iskustva sa fakulteta, da li si zadovoljna, jesu li ispunjena tvoja očekivanja?

Uglavnom jesu. Volim da radim sa ljudima, pogotovo sa decom, tako da će mi ovo zanimanje upravo

to i pružiti. Završavam studije za mesec i po dana. I čini mi se da je sve ovo nekako brzo prošlo. U suštini sam zadovoljna postignutim rezultatima. Trudila sam se da učim što više, da budem što bolja, da steknem što više iskustva i mislim da se to isplatilo. Još malo mi je ostalo i kraj. Posle osnovnih studija planiram da upišem i master studije na specijalnoj rehabilitaciji, koje traju godinu dana.

■ Sve vreme studiranja imala si mentora. Koliko ti je to bilo važno i koliko ti je olakšalo studiranje?

Imala sam veoma dobru saradnju sa mentorkom i mnogo mi je pomogla. Davala mi je korisne savete, pružala podršku, upućivala koju literaturu da koristim, pomagala u izradi seminarnih radova i odabiru tema.

■ Koliko je, po tvom mišljenju, važno obrazovanje Roma i koliko doprinosi razbijanju predrasuda o vašoj etničkoj grupi?

Mislim da obrazovanjem možemo da poboljšamo ne samo svoj život, već i položaj cele populacije. Mi, romski studenti se trudimo da budemo dobar primer našim mlađim sunarodnicima, da ih motivišemo, da slede naš put, a na taj način i široj populaciji dokazujemo da smo ravno-

pravni u sticanju obrazovanja, da nema razlike među nama i da možemo da završimo fakultete i dobijemo posao, da smo jednako kompetentni kao i svi drugi.

■ Ti, dakle, završavaš studije, rekla si mi da tvoja mlađa sestra planira da upiše psihologiju, a najmlađi brat i sestra idu u školu. Vi ste odličan primer, ne samo za romsku zajednicu, nego za društvo, uopšte.

Sestra sad upisuje psihologiju, brat je druga godina srednje škole, a najmlađa sestra je četvrti osnovne. Roditelji su se trudili oko nas, zaista. Znali su šta je važno za napredak. Moj tata je, takođe, završio fakultet, Vojnu akademiju. Izuzetno je važno da roditelji prepoznaju koliko je obrazovanje značajno. Ako kod kuće nema ko da radi sa decom, onda je to veliki problem. Ako roditelji ne vide važnost toga, teško je da dete samo napreduje.

■ Jesi li i koliko aktivna u romskoj zajednici?

Radimo sa romskom decom iz Novog Sada. Pomažemo im u učenju, motivišemo ih... Dobar smo primer, ne samo našoj, već i široj zajednici. Pravili smo i ozbiljne projekte u kojima smo zastupali prava Roma, pregovarali sa predstavnicima vlasti i institucija da poboljšamo njihov položaj. Prošle godine smo od Skupštine grada Novog Sada tražili da izdvoji sredstva iz budžeta za plaćanje lekova sa negativne liste za hronične bolesnike iz naselja Bangladeš, koje je najugroženije u Novom Sadu.

Pre toga tražili smo da se u tom naselju obezbede kontejneri za đubre kojih tamo nije bilo, pa su se pravile deponije i dolazilo je do raznih zaraza. Iz sopstvenog budžeta i uz njihovu pomoć kupili smo tri velika kontejnera i sad tamo redovno odlazi gradska čistoća i kupi smeće.

SMILJANA RAMANOVIĆ – stipendistkinja (studentkinja šeste godine Medicinskog fakulteta u Novom Sadu)

STIPENDIJA MI PRUŽA SIGURNOST

■ Stipendista si RHSP programa od starta studiranja. Završna si godina medicine, odličan student sa prosekom 9,7. Koliko ti je značila ova stipendija?

Mnogo je pomogla i meni i mojoj porodici. Izuzetno nam je značila, s obzirom na to da živimo u četvorčlanoj porodici u kojoj samo otac radi. I moj godinu dana mlađi brat Manuel je takođe stipendista. Peta je godina medicine i trenutno je na studentskoj razmeni u Norveškoj. Dok smo bili mlađi nismo imali nekih poteškoća. Živeli smo kao i svaka druga porodica u Srbiji. Ali kad smo brat i ja krenuli da studiramo... kad u porodici imate dva studenta, a jednu platu, to je veoma teško. Ova stipendija nam je pružila ekonomsku sigurnost, ali i dala podsticaj da nastavimo studije. Nismo morali da razmišljamo o tome da li ćemo sutra moći da preživimo, da li ćemo imati šta da jedemo ili ne. S druge strane, mnogo volim da učim iz novih udžbenika, te sam mogla sebi i da ih priuštim. A zna se da oni na medicinskom fakultetu uopšte nisu jeftini. Naprotiv.

■ Studenti svake godine moraju da konkuriraju za stipendiju. Je li tako?

Tako je. Ovaj stipendijski program započet je 2010. godine i svake naredne morate da konkurirate iznova. To što smo već bili stipendisti nije značilo da ćemo i ostati. Nismo imali benefite u tom smislu. Predajemo ponovo dokumentaciju, pišemo eseje i motivaciona pisma. Nakon toga, oni vrše selekciju. Ukoliko vas odaberu za potencijalnog stipendistu, obaveste vas mejlom da bi trebalo da im pošaljete upisnicu naredne godine, a onda vam odobre stipendiju. Ona se uplaćuje iz dva dela, s tim što je uslov da se za drugi deo položi određeni broj ispita iz te godine.

■ Kao i tvoje kolege i ti si dobila mentora na fakultetu. Koliko ti je to pomoglo u toku studiranja?

Prve dve godine mentorka mi je bila Slađana Jović, profesorka socijalne medicine, predmeta koji se izučava na petoj godini studija. Sa njom sam se viđala jednom nedeljno. S obzirom na to da ona ima ćerku mojih godina, mnogo mi je pomogla u psihičkom smislu, jer sam se tada prvi put bila odvojila od kuće i porodice, za mene je sve bilo novo – sredina, ljudi i bila mi je potrebna podrška... Kasnije sam shvatila da bi bilo dobro da imam mentora sa svoje godine, jer da sam, na primer, na prvoj godini imala nekoga iz anatomije možda bih lakše savladala gradivo i bila upućenija u sve. Pozvala sam koordinatorku mentorskog projekta i rekla mu da hoću da prome-nim mentororku, ne zato što imam problema sa njom, već bi jednostavno bilo dobro i više bi mi koristilo da to bude neko sa moje godine. Izašao mi je u susret i rekao da odaberem koga hoću. Slučajno je odabir pao na profesorku biohemije Ivanu Stojanović. Ona me je zainteresovala za naučno-istraživački rad, jer je

dosta posvećena tome. Mentor na fakultetu je zapravo najviše i potreban za te radove.

■ Imala si naučno-istraživački rad na temu multipla skleroze... reci mi nešto o tome.

Većina studenata sa medicine piše naučne radove. U tome nam, naravno, pomažu i mentori. Potom te radove izlažemo na Nacionalnom kongresu studenata medicine iz Srbije. Pisala sam tri rada do sada. Tema

MARIO RAMIĆ – stipendista (student treće godine Medicinskog fakulteta u Nišu)

STIPENDIJA MI PRUŽA SIGURNOST

■ Studiraš farmaciju u Nišu. Kakva su dosadašnja iskustva sa fakulteta, da li si zadovoljan?

S obzirom na to da sam treća godina i da sam se, po prvi put, susreo sa stručnim predmetima, tek sad mogu da kažem da sam zadovoljan i što se tiče teorijskog, ali i praktičnog dela, jer su prve dve godine bile uvodne.

■ Šta za tebe znači RHSP stipendija?

Stipendija me je stimulisala, ali nije bila presudna vezano za moju odluku da upišem fakultet. Ove godine sam prvi put njen korisnik. A znači mi, jer je studiranje skupo, a ove godine nisam na budžetu. S

obzirom na to da su moji roditelji nezaposleni i njima je to izuzetno značajna pomoć. Imam i mlađeg brata Mišela koji je treća godina srednje medicinske škole i koji je odličan đak, sa prosekom 5.

■ Na fakultetu imaš mentora. Koliko ti je to važno i koliko ti je olakšalo studiranje?

Znači mi podrška mentorke Gordane Pešić, profesorke farmakologije zbog toga što mi mnogo pomaže u vezi sa ispitima, daje mi korisne savete, razjasni mi stvari koje mi nisu baš najjasnije, što mi umnogome olakšava učenje.

■ Imaš li, uopšte, ideju šta ćeš posle fakulteta?

Medicinskom fakultetu u Beogradu

ITI JEDNICE

Očekujemo da budu romski poslenici, lekari, specijalisti, dokazani stručnjaci u svom poslu i da doprinesu poboljšanju zdravlja Roma. Mnogi od tih studenata su aktivisti u nevladinim organizacijama. Očekujemo da budu i deo romske elite koja će promeniti sliku o pripadnicima njihove zajednice i koja će se boriti protiv dominantnog narativa, odnosno sistemske diskriminacije od strane većinske populacije.

■ **Studenti neretko, nažalost, nakon završenog fakulteta ostaju bez posla ili napuštaju zemlju! Je li to prvenstveno problem države?**

To jeste problem države, ali ne samo

kad su u pitanju Romi. Što se tiče zapošljavanja tu je malo urađeno. I programu je u interesu da oni nakon fakulteta ostanu u zemlji, zato su stipendije i date za fakultete zdravstvenih struka da jednog dana kad završe, mogu da pomognu svojim sunarodnicima, kako u očuvanju i unapređenju zdravlja, tako i u rešavanju potencijalnih javno-zdravstvenih problema. Oni se jednostavno suočavaju sa istim problemima kao što se i svi mi u Srbiji suočavamo. Nažalost, tako je i voleo bih da može da se nešto uradi i po tom pitanju, možda da postoje neke afirmativne mere za zapošljavanje.

og fakulteta u Nišu)

GURNOST

se bazirala na multipla sklerozi i moram reći da su svi bili dobro ocenjeni.

■ **Uz studiranje učiš i švedski jezik? Zašto si odabrala baš taj jezik?**

Većina mojih kolega uči nemački jezik, jer su medicinski radnici veoma traženi u Austriji i Nemačkoj. Ja sam htela da se razlikujem i odabrala sam švedski. Osim toga moja tetka je udata za Šveđanina i živi u Švedskoj, pa sam i ja nekoliko puta bila u toj zemlji, koja ima vrlo zanimljiv i uređen sistem. Kad završim fakultet volela bih da nađem posao u Srbiji, ako ne uspem verovatno ću da idem u Švedsku.

■ **Koliko je, po tvom mišljenju, važno obrazovanje Roma i koliko doprinosi razbijanju predrasuda o vašoj etničkoj grupi?**

Obrazovanje Roma jednako je važno kao i obrazovanje svih ostalih ljudi. Mislim da može da doprinese i smanjenju predrasuda prema našoj zajednici. Ajnštajn je rekao da je lakše razbiti atom nego predrasude, ali time što postajemo vidljivi, što imamo primere obrazovanih ljudi mo-

žda možemo da ih ublažimo. Predrasude će uvek postojati. Teško ih je izbrisati, ali, kao što rekoh, mogu se barem ublažiti. Ranije smo postojali kao Cigani/Romi koji rade samo prljav posao, koji lažu i krađu. Sad smo postali drugačiji.

■ **Ti i tvoj brat, ali i vaše kolege ste kao obrazovani, uspešni, mladi ljudi odličan primer, ne samo za romsku zajednicu, nego za društvo uopšte. Šta misliš koliko se klinici ugledaju na tebe, žele li jednog dana da budu kao ti?**

Naravno ima toga. Posebno zato što sam ja iz malog mesta Surdulice. Moji baka i deka žive u mahali i ja sam delom tamo odrasla i svi me znaju kao dete koje je uvek sve zanimalo i koje se mešalo i gde mu jeste i gde mu nije mesto. Jedino sam romsko dete iz moje generacije koje je išlo u gimnaziju, a danas ima sve više klinaca koji idu u školu.

Kad odem tamo često me pitaju: „Koliko još imaš da završiš? Kad ćeš doći da nas lečiš?“...

DURICA MILIČEV – stipendista (student druge godine Medicinskog fakulteta u Novom Sadu)

OBRAZOVANJE JE PUT KOJIM SE IZLAZI IZ BEDE I SIROMAŠTVA

■ **Studiraš medicinu, druga si godina. Kakva su dosadašnja iskustva sa fakulteta, da li si zadovoljan, jesu li ispunjena tvoja očekivanja?**

O ovom fakultetu sam razmišljao veoma dugo. Još od osnovne škole maštao sam o medicini kao o profesiji kojom bi se bavio. Mogu reći da sam veoma zadovoljan onim što mi pruža ovaj studij. Za sada učimo opšte predmete, kasnije nas očekuju i klinički i baš se tome radujem i iščekujem to. Prija mi medicina, prija mi da to izučavam.

■ **Kako si saznao za RHSP stipendiju?**

Za stipendiju sam čuo još dok sam bio u srednjoj školi. Školski psiholog mi je rekao da se ona deljuje. Rešio sam da probam da konkuriram. Popunio online aplikacioni formular, napisao motivaciono pismo i esej o problemima u

romskoj zajednici i još nešto o van-nastavnim aktivnostima. Ispostavilo se da sam dobio stipendiju i od tada sam korisnik.

■ **Šta za tebe ona znači?**

Iznos je veliki i meni ta stipendija znači bukvalno sve. Predstavlja mi glavni izvor finansija. Da je nemam jednostavno ne bih mogao da nastavim školovanje. Pomaže mi bukvalno u svakom segmetu. Ne samo što se tiče fakulteta, nego i života uopšte, kako ovde u Novom Sadu, tako i u mom rodnom Novom Bečeju i ono što je vrlo bitno – mogu da pomognem i mojoj majci koja ne radi, jer je srčani bolesnik.

■ **Na fakultetu imaš mentora. Koliko ti je to važno i koliko ti je olakšalo studiranje?**

Na prvoj godini sam dobio mentorku Mariju Mihalj, koja je redovni profesor na katedri za anatomiju Medicinskog fakulteta u Novom Sadu. Ona je pre svega izuzetno dobar čovek, ali i odličan stručnjak. Zaista mi je mnogo pomogla, jer sam kod nje konstantno išao da kolokviram, da me ispituje anatomiju koja je najteži ispit na prvoj godini. Motivisala me je da se trudim. Zahvaljujući tome položio sam ispit u prvom roku. S druge strane, išao sam kod nje i na razgovore, jer znate, nekada padnete i potrebno vam je da vas neko sasluša, pruži vam podršku i motiviše da nastavite dalje. Ona mi dođe i kao neka vrsta psihološke pomoći.

■ **Imaš li možda ideju, šta bi nakon završetka osnovnih studija voleo da specijaliziraš?**

Infektologiju, granu medicine o zaraznim bolestima. To me veoma privlači, jer volim mikrobiologiju. Baš sad na drugoj godini imam predmet mikrobiologija sa imunologijom i zaista sam uvideo da jeste

■ **Da li se, možda, tvoji mladi sunarodnici ugledaju na tebe kao nekoga ko daje dobar primer?**

Nisam to od njih čuo, ali sam čuo od starijih da komentarišu i govore svojoj deci – trudi se, vidiš kako Đurica može sve. Tako možeš i ti. Primetio sam da mladi od mene preduzimaju samoinicijativu, rešili su da se obrazuju, jer su jednostavno shvatili da je to nešto što je neophodno. Ne znam da li im predstavljam primer, ja se nadam da oni samostalno to žele.

■ **Da li si u toku školovanja nailazio na neki vid diskriminacije?**

Iskren da budem da, ali dok sam bio mladi. I to od strane vršnjaka. Ono u smislu - on je Cigan, on je ovakav, on je onakav... Sada kad sam stariji možda i ne smeju da mi kažu neke stvari u lice. Ono kao tabu je reći Cigan, ali govore.

■ **Je li tebe vređa taj termin Ciganin?**

Bukvalan prevod te reči koja je grčkog porekla znači nečist, tako da to jeste uvreda. Bilo kom čoveku da kažete da je nečist uvređujete ga. Ne mogu sebe da svrstam u kategoriju Ciganina, Rom jesam, Rom na romskom jeziku znači čovek.

■ **Da li si društveno angažovan?**

Malo sam to zapostavio u poslednje vreme, zbog obaveza na fakultetu. Ali jesam, bio sam aktivista u lokalnoj kancelariji za mlade, ali i u romskim udruženjima u Novom Sadu, kao što su Vojvođanski romski centar za demokratiju i Udruženje romskih studenata. Aktivan sam koliko mi obaveze dozvoljavaju. Trudim se, ali ne želim da se ograničim da pomažem samo osobama romske nacionalnosti. Pre svega sam više usmeren na neku vrstu omladinskog rada.

farmacije na Medicinskom fakultetu u Nišu)

KAO STIMULANS

Nisam još uvek razmišljao o tome. Rano je još. Ali, svakako bih voleo da ostanem ovde i radim u nekoj farmaceutskoj kući, budem trgovački putnik ili tako nešto.

■ **Koliko je, po tvom mišljenju, važno obrazovanje Roma i koliko doprinosi razbijanju predrasuda o vašoj etničkoj grupi?**

Obrazovanje je presudno za razbijanje predrasuda koje postoje prema romskoj zajednici. Naravno, značajno je za svakog pojedinca na ličnom planu, da bi sutradan postao neko u životu. Poznato je da Romi ređe završavaju osnovnu školu, srednju još manje, a o fakultetu da i ne govore. Rastao sam van romske sredine,

ali naravno imao sam drugove Rome, nažalost niko od njih nije nastavio školovanje. To nije uticalo na mene, jer sam imao svoj cilj. Znao sam i znam šta želim. I nadam se da ću uspeti u tome. Mnogi moji vršnjaci su mi govorili da ću zbog studiranja da zakasnim sa formiranjem porodice, da ću mnogo vremena da provedem uz knjigu i da ću da propustim neke bitne stvari u životu. Naravno, ja ne mislim tako. Naprotiv.

■ **Da li si tokom školovanja nailazio na neki vid diskriminacije?**

Imao sam u osnovnoj školi, u prvom, drugom razredu. Ali je to brzo rešeno. Kasnije sam stvorio svoj krug prijatelja u kom nisam bio diskrimini-

san. Ali to nije negativno uticalo na mene, jer predrasuda je uvek bilo i biće ih. Ne samo prema Romima, nego uopšte. Nažalost, ali tako je.

■ **Jesi li i koliko aktivan u romskoj zajednici?**

Aktivan sam onoliko koliko mi vreme i obaveze dozvoljavaju. Moje aktivnosti se najčešće svode na razgovor i pomoć mladima, srednjoškolicima, dajem im savete, pomažem u vezi sa nekim školskim predmetima. Pričam im o fakultetu, dajem smernice za pripremnu nastavu. Što se tiče ostalih pripadnika romske zajednice, možda ću na njih moći više da utičem jednog dana kad budem diplomirani farmaceut.

MENTORSTVO I KOMPONENTA JAVNOG ZAGOVARANJA

OBRAZOVANJE ROMA JE I JAVNO DOBRO

Značajne komponente RHSP programa, pored stipendiranja i medijske komponente su mentorstvo i javno zagovaranje. Mentorska komponenta predstavlja individualni rad mentora sa stipendistima, a javno zagovaranje ima za cilj jačanje kapaciteta za unapređenje položaja romske zajednice

„Program stipendiranja Roma u oblasti medicinskih nauka sprovodi se u Bugarskoj, Rumuniji, Makedoniji i Srbiji. Ideja programa je da se stvara romski medicinski kadar, kao brend koji će biti prepoznatljiv u Evropi, kao što su, na primer, Indijci poznati po IT sektoru. U tom smislu, da Romi budu poznati kao neko ko ima dobar, kvalitetan i kompetentan medicinski kadar“, kaže za Danas Nenad Vladislavjev, iz Udruženje romskih studenata. Na taj način se, objašnjava on, ruše predrasude o Romima kao neobrazovanim, a oni postaju eksperti u svojim oblastima i deo onog najobrazovanijeg, a time i veoma uvaženog, dela društva.

U proteklih šest godina, dodeljena je 121 stipendija za ukupno 58 studenata, na četiri univerziteta u Srbiji. Za same studente, korisnike RHSP stipendija, dve izuzetno značajne komponente programa su mentorstvo i javno zagovaranje. Dok prva predstavlja individualni rad mentora sa stipendistima (koji podrazumeva konsultacije četiri do šest puta mesečno, u cilju ne samo njihovog obrazovanja, već i socijalne i psihološke podrške), druga komponenta za cilj ima jačanje kapaciteta za unapređenje položaja romske zajednice, u zdravstvenom sistemu.

„Na samom početku, od romskih studenata tražimo da nam napišu svoja očekivanja, da bismo mogli što bolje da se pripremimo. Od njih zahtevamo i da svake godine naprave personalne planove razvoja, koji im pomažu da kvalitetnije planiraju svoje aktivnosti i da postignu bolje uspehe u akademskoj sredini“ priča dr Janko Janković, rukovodilac mentorske komponente i pojašnjava njenu važnost: „Značaj je što investiranjem u izgradnju kulture mentorstva, dolazi

dati, a isto tako mnogo više i primiti. Svaki njihov uspeh je delimično i moj“, kaže dr Stojanović, objašnjavajući svoju ulogu: „Uvek smo zajedno osmišljavali strategiju polaganja ispita, uključivanje u akademsku zajednicu, naučno-istraživački rad. Vidali smo se jednom nedeljno. Komunicirali mailom, vajberom. Razgovarali o jednogodišnjem, dvogodišnjem i trogodišnjem planu i eventualnoj pomoći u vezi sa ostvarivanjem tih planova. Zadovoljstvo je raditi sa njima, jer su izuzetno vredni i veoma pametni.“

O značaju mentorstva najbolje govore sami studenti, stipendisti, koji na kraju svake godine popunjavaju takozvane evaluacione upitnike.

Na profesionalnom aspektu najčešće navode da je to usavršavanje znanja i veština u struci, lakše savladavanje teških predmeta, efikasnije učenje, kao i razvoj profesionalnih akademskih mreža.

„Ipak je ovo privilegija kad imate mentora – jedan na jedan. Na ličnom aspektu im pomažemo time što imaju više samopouzdanja, podrške, jačanje identiteta, motivacije, unapređenja komunikacijskih veština, osećaja da pripadaju grupi, što je veoma bitno. Takođe, prijateljstva, kako oni kažu, za čitav život sa svojim mentorima i sa drugim studentima“, navodi dr Janković, uz opasku da je, zapravo, najvažnije njihovo osećanje da su ravnopravno prihvaćeni u akademskoj sredini, a što doprinosi razbijanju predrasuda o neobrazovanim Romima.

Pored svega ovoga, mentorstvo podrazumeva i pomoć studentima u naučno-istraživačkom radu, koji nije obavezan za dobijanje stipendija, ali umnogome pomaže profesionalni razvoj budućih zdravstvenih radnika. Tako, pojedini studenti, pored redovnog i vrlo uspešnog pohađanja fakulteta, objavljuju i radove u domaćim i stranim naučnim časopisima iz oblasti zdravlja i prezentuju svoja naučna istraživanja na međunarodnim stručnim kongresima.

„Ukoliko smisle neke projekte, studenti takođe dobijaju finansijska sredstva za to i Romski obrazovni fond je odobrio i finansirao neke od njih. Izvršni su rezultati što je u trećoj godini projekta jedan romski student dobio stipendiju Evropske unije za visoko obrazovanje, pa je išao na praksu u Ljubljani u trajanju od godinu dana. Jedna studentkinja je dobila BASILEUS stipendiju za studentsku razmenu, takođe u Ljubljani. Ove godine imamo studenta koji će da ide u Salzburg, a imamo i studenta koji je od novembra prošle godine na usavršavanju u Norveškoj“, priča dr Janković.

Pa ipak, tek mali broj romskih studenata odlučuje da se bavi naučno-istraživačkim radom.

Dr Željka Stanojević s nama deli svoj utisak da se studenti medicine romske nacionalnosti, više od ostalih, plaše ovako velikog koraka.

„Da li misle da to njima ne pripada, da li imaju neku vrstu distance od toga, ali mislim da je to nepotrebno, jer nauka treba da bude dostupna svima. Nije dostupna samo onome ko se ne javi“, kaže Dr Stanojević. Studenti, pak, svoje neangažovanje u ovom segmentu pravdaju (nesporom) činjenicom da su medicinske nauke ne samo teške za studiranje, već i da fakultetske obaveze oduzimaju ogromno vreme.

Janko Janković

„Jeste medicina težak fakultet, ali ja mislim da je tu samo potrebno – produžiti deset metara. Mislim da oni nisu dovoljno motivisani i da imaju otpor prema tome“, navodi dr Stanojević.

Pored mentorstva, važnu komponentu programa čini i takozvano „javno zagovaranje“, koje i ove godine sprovodi Udruženje romskih studenata.

„Prethodnih godina smo imali serije treninga nakon kojih su stipendisti definisali neki lokalni program u oblasti zdravlja. Ove godine, fokus je više na njihovom boljem upoznavanju sa romskom zajednicom i problemima u oblasti zdravlja Roma. Primitili smo da stipendisti nedovoljno poznaju kakvi su problemi najsiromašnijih Roma i nedovoljno su upoznati sa romskom zajednicom koja živi u najsiromašnijim uslovima“, kaže Nenad Vladislavjev, koordinator komponente javnog zagovaranja i objašnjava da ove godine stipendisti, zajedno sa pedagoškim asistentima i koordinatorima za romska pitanja, odlaze na teren u najsiromašnije romske zajednice i onda beleže svoja zapažanja, koja će biti iskorišćena za eseje, u cilju poboljšanja opšteg zdravlja ove manjinske zajednice.

„Pored toga što želimo da imamo buduće zdravstvene radnike koji će biti kompetentni, želimo da imamo i svesne i odgovorne građane. Znači, mlade ljude koji će, na neki način, vratiti romskoj zajednici time što će multiplikovati efekat njihovog ličnog postignuća, tako što će biti povezani sa svojom zajednicom nakon što ostvare neku integraciju u društvo, kroz svoje obrazovanje. A za društvo je vredno zato što imamo svesne građane koji, bez obzira na svoju nacionalnu pripadnost, deluju odgovorno za nešto što mi zovemo javno dobro. Znači, koji će služiti ovoj zajednici, a ne samo da dobijemo mlade, ambiciozne, ljude usmerene ka svojoj karijeri“, zaključuje Vladislavjev.

INTERVJU: ANGELINA SKAREP, samostalna savetnica Sektora za međunarodnu saradnju i evropske integracije Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja

AFIRMATIVNIM MERAMA DO DRUŠTVA BEZ DISKRIMINACIJE

■ Romi su najneobrazovanija zajednica u Srbiji. Šta država radi i šta, uopšte, može da uradi kako bi se u narednom periodu to promenilo?

Nabrojaću neke od aktivnosti države:
- Pruža pomoć i podršku pedagoških asistenata, sada je angažovano 175 asistenata (35 u PU a 140 u osnovnim školama).

- Dostupnost obrazovanja bez diskriminacije, usvojen je Pravilnik o prepoznavanju oblika diskriminacije u obrazovanju u odnosu na sve ciljne grupe -učenike, nastavnike, roditelje...

- Smanjenje drop-out, stipendije za učenike srednjoškolce i studente: iz budžeta Republike Srbije za odlične učenike, iz TARI projekta (EU fondovi) za 520 učenika srednjih škola koji su najviše u riziku od napuštanja školovanja, učenici koji postižu prosečna postignuća/školski uspeh od 2,5 do 3,5; prevencija drop out za svu decu u riziku i izrada programa aktivnosti koji uključuju prevenciju i intervenciju sa UNICEF om.

- Afirmativne mere za upis učenika u srednje škole na osnovu novog Pravilnika o upisu romskih učenika.

- Rani razvoj dece od 3-5 godina za decu iz osetljivih grupa, izrada i pilotiranje diversifikovanih programa u lokalnim sredinama koji će pomoći da se deca ranog uzrasta i njihovi roditelji uključe u predškolsko obrazovanje.

■ Koji je, po vašem mišljenju, u tom smislu, značaj RHSP projekta?

Značajan je za kontinuitet u obrazovanju na svim nivoima, poboljšanje materijalnih uslova u kojima žive mladi ljudi, nabavka udžbenika, opreme, osnovnih životnih uslova, prevoz i mogućnost stručnog usavršavanja.

■ Ministarstvo prosvete je i u prethodnim godinama pozdravilo ovaj projekat, no ima li država, sem verbalne podrške, mogućnost da i na drugi način podrži ovakve programe stipendiranja ili pokrene svoj?

Obezbeđene su stipendije za odlične učenike i studente u kontinuitetu, a za ostale učenike koji pohađaju srednje škole obezbeđena su sredstva za nastavak stipendiranja za naredne dve godine iz EU sredstava.

■ Država obezbeđuje i određeni broj (zagarantovanih) budžetskih mesta na fakultetima, za pripadnike romske nacionane manjine. Da li je taj broj dovoljan (i koliki je) i šta to donosi romskoj zajednici?

Obezbeđen je određen broj mesta u odnosu na kvotu i u zavisnosti od prijavljenog broja studenata, od 2-4 procenta... Taj broj nije dovoljan, ali omogućava upis studenata pod posebnim, povoljnijim uslovima na osnovu afirmativnih mera.

■ Znamo da i kad završe škole, Romi neretko imaju poteškoće da se zaposle. Ima li država mehanizme da pomogne u prevazilaženju tog problema, odnosno da pomogne u zapošljavanju makar visokoobrazovanih, u ovom slučaju lekara, stomatologa, farmaceuta...?

Nemam dovoljno podataka, ni saznanja šta sve država radi u oblasti zapošljavanja.

Nenad Vladislavjev

do jačanja obrazovnih kapaciteta romskih studenata, čime oni postižu i bolje akademske rezultate, podstiče se njihov profesionalni razvoj, bolja integracija u školsku sredinu i društvo.“

O iskustvima u radu sa RHSP stipendistima, govori i mentorica dr Željka Stanojević, specijalista medicinske biohemije, inače asistent Medicinskog fakulteta u Beogradu.

„Mi inače radimo u grupama - jedan asistent na 33-35 studenata, a na ovom projektu sam imala privilegiju da radim na individualnom nivou. Dosta sam naučila kroz individualni rad i o mentorstvu, o radu sa studentima, ali na kraju krajeva i o sebi. Mnogo se više mentor može

Roma Education Fund

OPEN SOCIETY FOUNDATIONS

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

Medija Centar Beograd

Produkciju dodatka podržala je Fondacija za otvoreno društvo u okviru Programa javnog zdravlja.

Impres:
Izdavač: Medija centar Beograd; Za izdavača: Branko Gligorić; Urednik: Sanja Lončar;
Fotografije: Medija centar; Lektura: Jovana Levajac; Prelom: Slobodan Sremčević